Маргарыта ДЗЯХЦЯР

КАНТЫНЕНТАЛЬНЫ СНЯДАНАК

«Аднойчы ў цэнтры Менску пабудавалі пяцізоркавы гатэль. Валодаў ім нейкі замежны мільянер Ніндзя. І жылі ў гэтым гатэлі вядомыя людзі: прэзідэнты, спартсмэны, зоркі эстрады... І ўсё яны елі кантынентальныя сняданкі».

«Кантынентальны сняданак» — гэта твор не проста пісьменніка, але і чалавека, які працаваў у гатэлях і ведае, што на самай справе адбываецца ў тым асяроддзі. Як здек успрымаецца папярэджванне Календы: «Усе героі і падзеі кнігі выдуманыя, любыя супадзенні выпадковыя».

Аказваецца, працу ў гатэлі можна параўнаць з працай на заводзе: «заробак заўсёды малы, але ня вельмі — так, каб пражыць да наступнага заробку». Здаецца, нічога складанага, але на самай справе — гэта калектыў, які не прымае спробы адасобіцца з кнігаю ў кладоўцы, засціланне чужых ложкаў і мыццё чужыхануч.

Сквапныя пакаёўкі, якія выпіваюць дарагое віскі з міні-бара пастаяльцаў, бармены, якія запісваюць абеды / вячэры / алкаголь / і ўсё тыя ж кантынентальныя сняданкі на рахунак госця нумара 607, якога ніхто ў вочы не бачыў і не ведае пра яго нічога за выключэннем немагчымага багацця. Парыкмахеры, масажысткі, бухгалтары, якія не супраць нажыцца на сваіх пастаяльцах. Інвестары, шэйхі і менеджары, — людзі, якія звальняюць усіх сквапных, п'яных і несумленных супрацоўнікаў. Такім прадстае гатэль у Сяргея Календы. І гэта яшчэ не самае горшае. Самае страшнае тое, што Мінск малюецца не такім ужо чыстым, а хутчэй заганным у маральным плане горадам. Хаця заганныя ў асноўным пастаяльцы дарагога пяцізоркавага гатэля, супрацоўнікі якога за сімвалічны для замежніка кошт знойдуць яму забаву на адну ноч. А гэта ўсё «грошы, грошы, паўсюль грэбаныя грошы, паперкі, якія дыктуюць свае правілы…»

У гатэлі яшчэ здымаюць рускія серыялы. Мала грошай пастаяльцаў, можна здабыць яшчэ. Ад тых, каму шкада выкідаць іх на радзіме, таму яны прыязджаюць да нас і нават знаходзяць танных сцэнарыстаў, якіх потым не могуць пазбавіцца, а хочуць. Бо сцэнарысты маюць рацыю, у кожны свой тэкст укладваючы словы: «Мы ўсе цяжка хварэем, але пра гэта яшчэ ня ведаем. Мы ўсе — змесцівы вірусаў і бактэрый, і нас чакае выбух».

Мы хворыя, а асабліва хворы «стафф» гатэлю. Хворыя яны і на зайздрасць, і на любоў да грошай і на няшчырасць. Бо жыццё прымусіла працаваць там, дзе спраўджваюцца чужыя жаданні, а яны, гэты самы «стафф», павінны іх выконваць. Добра быць Джынам, калі гэта хоць асалоду прыносіць.

У такім тэксце павінна быць нешта добрае, нешта светлае. І пад гэтым «светлым» я маю на ўвазе герояў. Далёка не ўсіх, але ж… Жыццё іх было падобнае да шахматнага цугцвангу — «які ход ня зробіш, усё адно будзе кепска, й штосьці страціш». Тады навошта нешта мяняць? Куды ні пойдзеш — усюды цуг-цванг. Але хтосьці змагаўся. Хтосьці задумаў барацьбу з уладальнікамі і начальствам гатэля, хтосьці проста помсціў. Усе хацелі на волю. Але не маглі. Трэба зарабляць, бо «якія яшчэ мэты па жыцці могуць з'яўляцца ў чалавека, калі галоўны паказнік заможнасці цяпер — гэта кватэра й машына…»

Праца кіпіць, жаданні выконваюцца, сняданкі гатуюцца. Кажуць, у гатэлях можна добра зарабіць. Але гэта проста плёткі. Ці хацелі б вы там працаваць? Ці хацелі б там пажыць? Хацелі б з'есці кантынентальны сняданак, які рабілі вам з нелюбоўю, нават з нянавісцю? Хацелі б аддаць за яго цэлы скарб, каб атрымаць асалоду ад ежы, колькасць якой абмежавана, як абмежаваныя і пастаяльцы гатэля і бязвольныя супрацоўнікі? Дзверы гатэля заўсёды адчынены для тых, у каго ёсць грошы:

— Добры дзень! Запрашаем! Які б нумар вы хацелі?

Аксана ВАРАТНІКОВА

ШЛЯХІ МАСТАКА — НАШЫ ШЛЯХІ. АНТЫЎСПАМІНЫ

У каталогу выставы да 100-годдзя Яўгена Красоўскага размешчаны твор «На аднаўленне Мінска» 1944 года. На графічным аркушы па ўскраі калоны палонных як быццам крочыць мая маці ў галёшах, са зброяй. Вось так я з ёй, а можа, з падобнай жанчынай, сустрэлася. Праз твор мастака.

У маміны часы «надзейных», былых партызан і салдат, па чарзе ставілі сцерагчы калоны нямецкіх палонных, што ішлі на працу. І мама была з надзейных.

Яна амаль нічога не распавядала. Не магла ўспамінаць — балюча. Не хацела ўспамінаць — небяспечна. Прамаўчала ўсё жыццё.

Усё, што на ёй, — абвіслае, стаптанае, на плячах ватоўка. Калі ўжо вартавалі жанчыны, то немцы, мабыць, не былі небяспечнымі, працоўныя пчолкі. Да канца ХХ стагоддзя лічылася, што калі палонны немец будаваў дом, складаў камін, шыў вопратку, то гэта ўсё высокай якасці. Сёння едуць у Германію і праграмісты, і пісьменнікі, і ўрачы, і музыканты — на чужы хлеб, і маюць радасць.

Падарожжы, падарожнікі…

З апошняга. Танюткі, такі пранізлівы грузінскі матыўчык Лары Густавай (непаўторны, толькі для нас спявалася) і ўражанні пра Тбілісі. Гэта было натхняльна! А мне раптам убачылася, як Караткевіч трапіў у Братыславу (сустракаўся з перакладчыкам) і завітаў на здымкі фільма «Пушчык едзе ў Прагу». Тэма мядзведзяў. У яго ўжо мелася на той час філасофскае апавяданне «У мяне былі мядзведзі», ды і на здымкі кіно любіў ездіць. А тут за мяжу, у Чэхію. Складана, без грошай, шчаслівы і вольны на некаторы час ад барацьбы за гуманізм на Радзіме. Чужая культура расхінала полаг часу, аб'ядноўвала з вольнымі людзьмі даўніны, уносіла ў яго казкі свой радок пра тое, як усё паходзіць з Беларусі, Вялікага Княства Літоўскага. А гэта ж толькі казка, вандроўка, маштабны «Пушчык едзе ў Прагу». Спыталі яго аднойчы, ці сапраўды тое, што пісаў для фільмаў, і ёсць жыццё. Ён сказаў: «Не, я троху прыдурваюся!» Ён, Уладзімір Сямёнавіч, — пра мінулае і іншых, але вельмі падоб-

ных да нас, мы — пра яго і прынцыпы літаратуры, ён — пра нас у будучым… Такі доўгі, бясконцы тунэль. З удзелам мастака Красоўскага, яго экслібрыса для бібліятэкі Караткевіча. Такім чынам, экслібрысы і партрэты Яўгена Красоўскага — гэта галерэя-партал, асобны ўваход у гісторыю! І калі ёсць асалода ад руху — глядзіце яго экслібрысы, рух спецыяльна прыпынены для разглядання! Экслібрыс дзейнічае як лекі — ад «гіпер-тонусу», ад мітусні.

Караткевіч — персона, так пачынаецца тэма сяброў і пранікненне ў пэўнае мастацкае кола. Але для іншага Караткевіч — як маці! Нарадзіў і выхаваў думкі, ідучы як быццам паралельна. Яго партрэт вы бачыце. Толькі быў бялейшы тварам. А па законах графікі атрымалася цяжкая постаць, мужная. Не скажаш, што гэты чалавек плакаў ад няўдачы, крыўды і ліў п’яныя слёзы па памерлай сваёй Валі. Апошняе было невыносна і дабіла яго. Ён не захаваў свой скарб!

Толькі адно сяброўства, застаўся партрэт і экслібрыс для прыватнай бібліятэкі Караткевічаў, якой ужо няма, бо чытач...

Наступны крок — налепка на кнігу, ex libris, з лацінскай «з кніг». Унучка мастака Вольга скажа: «Сябравалі блізка, Караткевіч часціў у ягонай майстэрні!» І для нас гэта ключ да вобразаў.

А мы паступова крочым далей. І сустракаем твор пра наведвальнікаў карціннай галерэі. Няпроста ідзе да сваёй кампазіцыі Яўген Красоўскі. Бярэ дэмакратычную ідэю Васілія Пукірава, селяніна з Цвярской губерніі. Да таго ж самародка, якога вучыў некаторы час іканапісец у Магілёве. Можа, і не важны гэты факт, але… Мастак аднаго твора стаў прафесарам «жывапісу народных сцэн» Акадэміі мастацваў.

Пра карціну ў карціне. Наведвальнікі, вясёлыя і правільныя, савецкія, стоячы ля трагічнага твора Пукірава «Няроўны шлюб», на самай справе выдаюць маральныя норавы. А мы праз столькі год глядзім і таксама нешта мяркуем. Адна студэнтка лічыць, напрыклад, што не змагла б вучыцца без такога сівенькага дзядка. І гэта норма, бо вучыцца — справа багапатрэбная.

Вось твор 1956 года. Немагчыма было казаць пра пытанне жанчын асобна ад будаўніцтва камунізму. Таму мастак не стаў і называць услых, як яго турбуе будучыня, прынамсі, другая палова ХХ стагоддзя. У школьнай форме дзяўчынка, якая мо зараз чытае гэтыя радкі, бо да гэтых часоў цікавіцца мастацтвам. А мо нават ходзіць на

выставы ў Мастацкі музей на Леніна!

Мастак мог пісаць багатага купца-грузіна, уводзіць вобраз свахі, іншы сацыяльны тыпаж. А мог цікава размясціць групу ад жаніха, злева, і ад нявесты, справа.

Каб вы бачылі, якія партрэты сёння малююць мастакі нашаму чынавенству, са стрэльбай, з трафеямі, «а-ля парсуна» — з гербамі! Сваха сёння існуе на ўзроўні тэлебачання. І гэта ўсё першым ахапіў Васілій Пукіраў, а потым транслёраваў наш мінскі мастак Яўген Красоўскі.

Букетам бэзу, які ён пісаў часта, з найвысокай асалодай, не абмяжоўваецца магічны пэндзаль гарадскога дзівака. Дабрыня — вось галоўная рыса яго самасці! Бо дапамагаць жыць — гэта і ёсць творчасць. І драбільшчыкі камянёў Курбэ, француза, натхнілі зірнуць на цяжкую працу рабочых МТЗ. Вось які факт ёсць у біяграфіі нашых трактароў, што шукаюць патрыятызму для новай генерацыі беларусаў.

Жывём сённяшнім днём. А ён нічога не варты без гэтых людзей, па-дзей. Дзеяў. Дзе-я? Ў!

Мае антыўспаміны: сучаснае бачанне творчасці Яўгена Красоўскага, заўсёды новае жыццё мастака, які паўсядзённасць рабіў геройствам, назваўся нашым Курбэ, а рэалізм у нашым краі пашыраў да межаў павагі натуральнасці і шчырых пачуццяў. Мы яшчэ раз паказалі, што традыцыі рэалізму ў прасторы часу найбольш устойлівыя, бо яны звязаны з кожным жыццём, перад мастацтвам усе роўныя як перад вечнасцю, і простая школьніца, і Караткевіч з Брылём. Бо мастацтву цікавыя ўсе. Мастак — як корань, а мы

ўбачылі новую крону над яго Дрэвам Жыцця. А сувязь з Дрэвам жыцця прамая, таму што спрадвеку лічылася: такім чынам чалавек набывае згубленую бессмяротнасць.

Трэба ісці садзіць сваё дрэва.

Хто далучаецца:
Ларыса ГУСТАВА, праніклівы знаўца духоўных і народных песень.
Вольга і Яўгенія КРАСОЎСКІЯ, унучка і праўнучка мастака.
Анатоль ГОЛАД, мастак, вучань Красоўскага, жыве ў Канадзе.
Курбэ Жан Дэзіре ГЮСТАЎ, французскі мастак, уваходзіць у наш тэкст як мэтр, заснавальнік рэалізму ў еўрапейскім мастацтве.